

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. rugsėjo 14 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Andžej Maciejewski (pranešėjas), Sigitos Rudėnaitės (kolegijos pirmininkė) ir Agnės Tiknūtės, teismo posėdyje kasacinę rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal **sinteresuoto asmens R. Z.** kasacinį skundą dėl Kauno apygardos teismo 2023 m. vasario 28 d. nutarties peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal pareiškėjo „Luminor Bank AS“, Lietuvoje veikiančio per „Luminor Bank AS“ Lietuvos skyrių, prašymą išduoti leidimą parduoti turtą bankrutuojančios V. Z. fizinio asmens bankroto byloje, suinteresuoti asmenys bankrutuojanti V. Z., R. Z., bankroto administratorė uždaroji akcinė bendrovė „Stiprus žmogus“.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

- Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių hipoteką įkeisto nekilnojamojo turto realizavimą fizinio asmens bankroto byloje, kai turtas priklauso ne tik bankrutuojančiam asmeniui, bet ir kitam bendraturčiui, aiškinimo ir taikymo.
- Pareiškėjas prašė leisti bankroto administratoriui parduoti abiem bendraturčiams, V. Z. ir R. Z., priklausančias turto, t. y. (1) žemės sklypo su statiniais (*duomenys neskkelbtini*), esančių (*duomenys neskkelbtini*), bei (2) žemės sklypo su statiniais (*duomenys neskkelbtini*), esančių (*duomenys neskkelbtini*), dalis, kadangi toks turto pardavimas leistų už jį gauti didesnę kainą negu turto pardavimas dalimis, gautas lėšas už turto pardavimą perversi hipotekos kreditoriui „Luminor Bank AS“, veikiančiam per Lietuvos skyrių.
- Alytaus apylinkės teismo 2021 m. balandžio 21 d. nutartimi V. Z. iškelta bankroto byla, bankroto administratorė paskirta UAB „Stiprus žmogus“. 2022 m. kovo 29 d. nutartimi patvirtintas patikslintas 327 574,63 Eur, „Luminor Bank AS“ kreditorius reikalavimas. Alytaus apylinkės teismo 2021 m. rugsėjo 28 d. nutartimi patvirtintas mokumo atkūrimo planas (toliau – Planas), kuriame buvo nustatytas V. Z. priklausančio turto – 1/2 žemės sklypo su statiniais (*duomenys neskkelbtini*) bei 1/2 žemės sklypo su statiniais (*duomenys neskkelbtini*) – pardavimas. Abu nekilnojamojo turto kompleksai V. Z. priklauso jungtinės nuosavybės teise kartu su sutuoktiniu R. Z., kadangi turtas buvo įgytas santuokos metu, turto dalys nėra nustatytos. 2022 m. balandžio 21 d. vyko bankrutuojančios V. Z. kreditorių susirinkimas, jame nutarta kreditorių pavedimu pagal Lietuvos Respublikos fizinį asmenų bankroto įstatymą (toliau – ir FABI) 27 straipsnio 8 dalį kreiptis į teismą dėl leidimo bankroto administratoriui parduoti visą V. Z. kartu su sutuoktiniu R. Z. priklausančią turtą; žemės sklypą su statiniais (*duomenys neskkelbtini*) ir žemės sklypą su statiniais (*duomenys neskkelbtini*), iš kurio išieškojimas vykdomas teisės aktų nustatyta tvarka. Bankroto administratorė 2022 m. balandžio 21 d. kreipėsi į R. Z., prašydama iki 2022 m. gegužės 5 d. pateikti atsakymą, ar jis sutinka, jog V. Z. bankroto byloje būtų parduodamas visas jai ir R. Z. bendrosios jungtinės nuosavybės teise priklausančias turtas. Tačiau atsakymas bankroto administratoriui nebuvo pateiktas.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

- Alytaus apylinkės teismas 2022 m. gruodžio 8 d. nutartimi prašymą tenkino iš dalies – leido bankroto administratoriui parduoti visą bankrutuojančiai V. Z. ir R. Z. bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teise priklausančią turtą – žemės sklypą, (*duomenys neskkelbtini*), esantį (*duomenys neskkelbtini*); kitą prašymo dalį atmėtė.
- Teismas nustatė, kad antstolo E. S. kontoroje vykdomoje byloje Nr. 0190/19/01120 vykdomas išieškojimas iš skolininko R. Z. kreditoriaus „Luminor Bank AS“ naudai. Šioje vykdomoje byloje išieškojimo veiksmai iš R. Z. kartu su V. Z. priklausančio turto – žemės sklypo, unikalus (*duomenys neskkelbtini*), ir pastato – kūono, (*duomenys neskkelbtini*), esančių (*duomenys neskkelbtini*), nėra vykdomi. Dėl to teismas padarė išvadą, kad šis bendraturčių turtas kaip vienetą gali būti parduodamas tik gavus nebankrutuojančio bendraturčio R. Z. sutikimą parduoti visą turtą. Bendraturtis sutikimo nedavė, bendraturčių bendrosios nuosavybės dalys nenustatytos, išieškojimas vykdomoje byloje iš bendraturčio R. Z. turto dalies nėra vykdomas, todėl teismas padarė išvadą, kad šioje situacijoje FABI 27 straipsnio 8 dalis nėra taikoma, ir netenkino kreditoriaus prašymo leisti bankroto administratoriui parduoti abiem bendraturčiams priklausančias turto, t. y. žemės sklypo su statiniais (*duomenys neskkelbtini*), esančių (*duomenys neskkelbtini*), dalis, gautas lėšas už turto pardavimą perversi hipotekos kreditoriui „Luminor Bank AS“, veikiančiam per Lietuvos skyrių. Teismas nurodė, kad šio turto – žemės sklypo, unikalus (*duomenys neskkelbtini*), ir pastato – kūono, (*duomenys neskkelbtini*), esančių (*duomenys neskkelbtini*), pardavimo procedūra, nustatyta FABI 27 straipsnio 8 dalyje, nagrinėjamu atveju galėtų būti atliekama tik prieš tai nustačius abiem bendraturčiams priklausančio turto dalis ir (1) gavus bendraturčio R. Z. sutikimą parduoti turtą kaip vienetą arba (2) antstolui išieškojimą nukreipus į R. Z. priklausančią turto dalį su sąlyga, jei toks turto pardavimas tikėtinai leistų už jį gauti didesnę kainą negu turto pardavimas dalimis (FABI 27 straipsnio 7, 8 dalys).
- Teismas nurodė, kad žemės sklypas, (*duomenys neskkelbtini*), įgytas sutuoktinių V. Z. ir R. Z. santuokos metu 1994 m. gegužės 26 d., todėl, vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio kodekso (toliau – CK) 3.88 straipsnio 1 dalies 1 punktu, laikomas įgytu bendrosios jungtinės sutuoktinių V. Z. ir R. Z. nuosavybės teise. Gyvenamasis namas, (*duomenys neskkelbtini*), esantis (*duomenys neskkelbtini*), bankrutuojančio asmens V. Z. įgytas 2008 m. balandžio 15 d. dovanojimo sutarties Nr. I-1564 (toliau – ir dovanojimo sutartis) pagrindu. Šios sutarties šalys – A. M. A. ir V. Z. – dovanojimo sutarties 1 punktu, be kita ko, susitarė, kad dovanojoja dovanoja apdovanotajai savo dukteriai V. Z. asmeninės nuosavybės teise pastatą – gyvenamąjį namą 1A1p, (*duomenys neskkelbtini*), esantį (*duomenys neskkelbtini*).
- Iš į bylą pateiktą hipotekos kaktos teismas nustatė, kad skolininkė V. Z. prievolės pagal 2008 m. gegužės 19 d. Kredito „Laisva“ sutartį Nr. LL/08/05/97J su visais pakeitimais įpildymais įvykdymui užtikrinti kreditoriui „Luminor Bank AS“ įkeitė žemės sklypą, (*duomenys neskkelbtini*), ir gyvenamąjį namą, (*duomenys neskkelbtini*), esančius (*duomenys neskkelbtini*), hipotekos kakte, kurį pasirašė ji pati ir, veikdamą pagal galiojimą, R. Z. pavedimu, nurodymą, kad įkeitimas gyvenamasis namas jai priklauso asmeninės nuosavybės teise. Vadovaujantis nustatytais duomenimis, teismas padarė išvadą, kad minėtas gyvenamasis namas bankrutuojančiai V. Z. priklauso asmeninės nuosavybės teise. Todėl FABI 27 straipsnio 8 dalis, sprendžiant šio turto pardavimą klausimą, netaikytina, o kreditoriaus „Luminor Bank AS“ prašymas leisti parduoti šį turtą kaip vienetą negali būti patenkintas, nes leidimas parduoti bankrutuojančiai V. Z. asmeninės nuosavybės teise priklausančią gyvenamąjį namą ir turto dalį nustatytas nereikalingas (nustatomos turto dalys, esančios bendrąja nuosavybe). Teismas vertino, kad šio atveju tikslinga spręsti dėl plano Nr. 2 pakeitimo, nurodant, kad V. Z. asmeninės nuosavybės teise priklauso gyvenamasis namas, esantis (*duomenys neskkelbtini*), ir jo patvirtinimo.
- Vertindamas prašymo leisti parduoti abiem bendraturčiams bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teise priklausančias žemės sklypo, (*duomenys neskkelbtini*), esančio (*duomenys neskkelbtini*), dalis, teismas nurodė, kad 2018 m. gegužės 19 d. kreditorius „Luminor Bank AS“ ir R. Z. sudarė Laidavimo sutartį Nr. LLL 08/05/98J (toliau – Laidavimo sutartis), kurios pagrindu R. Z. įsipareigojo solidarai atsakyti kreditoriui visu savo turtu, jeigu skolininkė V. Z. neįvykdys visų, dalies savo prievolių pagal Kreditavimo sutartį arba šias prievolės įvykdys netinkamai. Kauno apygardos teismas 2019 m. liepos 2 d. sprendimu, priimtu civilinėje byloje Nr. e2-1121-264/2019, priešė iškovoti „Luminor Bank AS“ iš atsakovo R. Z. 301 714 JAV dolerių negrąžinto kredito, taip pat palikimas. Prievolės pagal 2008 m. gegužės 19 d. Kredito „Laisva“ sutartį Nr. LL/08/05/97J su visais pakeitimais ir papildymais įvykdymui užtikrinti kredito gavėja V. Z., sutuoktiniu R. Z. sutikus, kreditoriui „Luminor Bank AS“ įkeitė žemės sklypą, (*duomenys neskkelbtini*), ir gyvenamąjį namą, (*duomenys neskkelbtini*), esančius (*duomenys neskkelbtini*). Vilniaus miesto 19-ojo notaro biuro notaras M. K. 2018 m. gegužės 10 d. atliko vykdomąjį įrašą, notarinio registro Nr. 4424, kurio pasilė pagal šį vykdomąjį įrašą priverstinai išieškoti hipoteka užtikrinto skolinio įsipareigojimo sumą arba nesumokėtos skolos dalį su priklausančiomis palūkanomis iš skolininkės V. Z. hipotekos kreditoriaus „Luminor Bank AS“ naudai pagal sutartinę hipoteką. Šio metu antstolo vykdomoje byloje Nr. 0190/19/01120 vykdomas išieškojimas iš skolininko R. Z. kreditoriaus „Luminor Bank AS“ naudai. Teismas nustatė, kad šioje vykdomoje byloje Nr. 0190/19/01120 išieškojimo veiksmai iš R. Z. kartu su V. Z. priklausančio turto – žemės sklypo, (*duomenys neskkelbtini*), esančio (*duomenys neskkelbtini*), nėra atliekami.
- Teismas nusprendė, kad išieškojimas iš bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teise priklausančio žemės sklypo ir V. Z. asmeninės nuosavybės teise priklausančio gyvenamojo namo notaro atlikto vykdomojo įrašo, notarinio registro Nr. 4424, pagrindu buvo vykdomas vykdomoje byloje Nr. 0190/18/00954, o tai, teismo vertinimu, sudaro pagrindą išvadai, kad antstolis išieškojimą į žemės sklypą, (*duomenys neskkelbtini*), esantį (*duomenys neskkelbtini*), buvo nukreipęs. Todėl nusprendė, kad viso šio žemės sklypo pardavimas tikėtinai leistų už jį gauti didesnę kainą negu turto pardavimas dalimis. Teismas vertino, kad minimo žemės sklypo bendraturčių dalių ir naudojimosi tvarkos nustatymas yra netikslingas, ekonomiškai nenaudingas, nes, pardavus įkeistą turtą (gyvenamąjį namą ir žemės sklypą), pirmiausia tenkinami hipotekos kreditoriaus, šio konkretiu atveju – „Luminor Bank AS“, reikalavimai.
- Kauno apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pagal R. Z. atskirąjį skundą, 2023 m. vasario 28 d. nutartimi Alytaus apylinkės teismo 2022 m. gruodžio 8 d. nutartį paliko nepakeistą.
- Teismas nustatė, kad šiuo metu antstolo E. S. kontoroje vykdomoje byloje Nr. 0190/19/01120 Kauno apygardos teismo 2019 m. rugpjūčio 7 d. išduoto vykdomojo rašto Nr. e2-1121-264/2019 pagrindu vykdomas išieškojimas iš skolininko R. Z. kreditoriaus „Luminor Bank AS“ naudai. Bylos duomenys patvirtina, kad šioje vykdomoje byloje Nr. 0190/19/01120 išieškojimo veiksmai iš R. Z. kartu su V. Z. priklausančio turto – žemės sklypo, (*duomenys neskkelbtini*), esančio (*duomenys neskkelbtini*), nėra atliekami. Šiuo atveju svarbi aplinkybė ta, kad 2018 m. gegužės 19 d. kreditorius „Luminor Bank AS“ ir R. Z. sudarė Laidavimo sutartį Nr. LLL 08/05/98J, kurios pagrindu R. Z. įsipareigojo solidarai atsakyti kreditoriui visu savo turtu, jeigu skolininkė V. Z. neįvykdys visų, dalies savo prievolių arba įvykdys šias prievolės netinkamai pagal Kreditavimo sutartį. Be to, prievolės pagal 2008 m. gegužės 19 d. Kredito „Laisva“ sutartį Nr. LL/08/05/97J su visais pakeitimais įpildymais įvykdymui užtikrinti kredito gavėja V. Z., sutuoktiniu R. Z. sutikus, kreditoriui „Luminor Bank AS“ įkeitė ginčo žemės sklypą. Išieškojimas iš bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teise priklausančio žemės sklypo notaro atlikto vykdomojo įrašo, notarinio registro Nr. 4424, pagrindu buvo vykdomas vykdomoje byloje Nr. 0190/18/00954, todėl sutikta su pirmosios instancijos teismo konstatuota aplinkybe, kad antstolis buvo nukreipęs išieškojimą į žemės sklypą, (*duomenys neskkelbtini*), esantį (*duomenys neskkelbtini*).
- Teismas sutiko su pirmosios instancijos teismo išvada, kad žemės sklypo bendraturčių dalių ir naudojimosi tvarkos nustatymas yra nagrinėjamu atveju netikslingas, ekonomiškai nenaudingas, nes, pardavus įkeistą turtą (gyvenamąjį namą ir žemės sklypą), pirmiausia tenkinami hipotekos kreditoriaus, šio konkretiu atveju – „Luminor Bank AS“, reikalavimai, t. y. bus tenkinami kiekvieno iš sutuoktinių turimi įsipareigojimai – abiejų sutuoktinių solidarijį įsipareigojimai hipotekos kreditoriui „Luminor Bank AS“.
- Pritarta pirmosios instancijos teismo vertinimu, kad, nustatant naudojimosi žemės sklypu tvarką, sudaromi žemės sklypo planai, atliekami matavimai, skaičiavimai, šių procedūrų kainos didelės, tuo tarpu V. Z. ir R. Z. skola kreditoriui „Luminor Bank AS“ yra didelė. Atliekant žemės sklypo, esančio (*duomenys neskkelbtini*), dalių ir naudojimosi tvarkos nustatymo procedūras būtų bloginama bankrutuojančio asmens V. Z. ir žemės sklypo bendraturčio R. Z. turinė padėtis. Dėl to padaryta išvada, kad viso žemės sklypo (*duomenys neskkelbtini*), esančio (*duomenys neskkelbtini*), kaip turinio vieneto pardavimas būtų ekonomiškai naudingesnis nei jo realizavimas dalimis, o suinteresuoto asmens atsisakymas jį parduoti tokiu būdu yra savitiksli, neatitinkantis siekio realizuoti turtą jo palankesnėmis sąlygomis.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepinį į jį teisiniai argumentai, pareiškimas dėl prisidėjimo prie kasacinio skundo

- Kasacinių skundų suinteresuotas asmuo R. Z. prašo panaikinti Kauno apygardos teismo 2023 m. vasario 28 d. nutartį ir 2022 m. gruodžio 8 d. Alytaus apylinkės teismo nutarties dalį, kuri buvo iš dalies patenkintas „Luminor Bank AS“ prašymas ir leista parduoti jam bendrosios jungtinės sutuoktinių nuosavybės teise priklausančią turtą – žemės sklypą, esantį (*duomenys neskkelbtini*), ir dėl šios dalies priimti naują sprendimą – „Luminor Bank AS“ prašymą dėl šio turto pardavimo atmesti. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
 - FABI 27 straipsnio 8 dalies nuostata įtvirtina aiškias sąlygas, kurioms esant teismas gali leisti keliems asmenims priklausančią turtą parduoti bankroto byloje, t. y. 1) yra nukreiptas išieškojimas į bendraturčio turtą; 2) yra gautas bendraturčio sutikimas; 3) toks turto pardavimas tikėtinai leistų už jį gauti didesnę kainą negu turto pardavimas dalimis. Šios bylos faktinė situacija neatitiko FABI 27 straipsnio 8 dalyje išvardytų sąlygų, nes R. Z. vykdomoje byloje antstolis nėra nukreipęs išieškojimo į jam priklausančią turtą dalį, taip pat jis yra išieškęs aiškų nesutikimą dėl jo turto dalies pardavimo V. Z. bankroto byloje. Tam, kad būtų galima taikyti turto pardavimo tvarką, nustatyta FABI 27 straipsnio 8 dalyje, išieškojimas iš bendraturčio turto turi būti vykdomas tuo metu, kai yra sprendžiama dėl viso turto pardavimo. Nagrinėjamoje byloje buvo nustatyta, kad išieškojimo veiksmai iš R. Z. turto šiuo metu nėra vykdomi. Teismai šiuo atveju nepagrįstai išplėtė FABI 27 straipsnio 8 dalies nuostatos aiškinimą ir ją interpretavo taip, jog ji apima ir atvejus, kai išieškojimas į turtą buvo nukreiptas kažkada anksčiau. Be to, anksčiau pradėtas (ir šiuo metu nutrauktas) priverstinis išieškojimas iš viso sutuoktinių turto V. Z. vykdomoje byloje buvo vykdomas pažeidžiant Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso (toliau – ir CPK) 666 ir 667 straipsniuose nustatytas procedūras, nes nebuvo inicijuojami privalomi turto dalies nustatymo veiksmai. Nepagrįstai akcentuota, kad V. Z. ir R. Z. prievolė kreditoriui „Luminor Bank AS“ bankui yra solidarijį ir ši prievolė buvo užtikrinta būtent aptariamo turto hipoteka. Teismai šiuo atveju nepagrįstai suabsolūtino hipotekos kreditoriaus teises ir visiškai nepasė bendraturčio nuosavybės teisių apsaugos.
 - Byloje nebuvo neginčijamų duomenų, liudijančių tai, kad viso turto pardavimas leis už jį gauti didesnę kainą negu turto pardavimas dalimis. Sprendžiant šį klausimą buvo remiamasi vien „Luminor Bank AS“ prielaidomis,

kad viso turto pardavimas būtų ekonomiškai naudingesnis.

15. Suinteresuotas asmuo V. Z. pareiškimu dėl prisidėjimo prie kasacinio skundo prašo suinteresuoto asmens R. Z. kasacinį skundą tenkinti.
16. Pareiškėjas „Luminor Bank AS“, Lietuvoje veikiantis per „Luminor Bank AS“ Lietuvos skyrių, atsiliepimu į suinteresuoto asmens R. Z. kasacinį skundą prašo jį atmesti ir Kauno apygardos teismo 2023 m. vasario 28 d. nutartį palikti nepakeistą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:
- FABĮ 27 straipsnio 8 dalies nuostata buvo siekiama teisinio aiškumo, t. y. kad būtų nustatyta galimybė bendraturčių, tarp kurių ne visi bankrutuoja, turtą, siekiant ekonomiškumo, bendraturčio ar kreditoriaus prašymu parduoti kaip vientisą objektą (tais atvejais, kai toks pardavimas leidžia tikėtis didesnės kainos ir kai pagal kelių bendraturčių prievolės išieškojimas yra nukreiptas į bendrą turtą). Teismai, įvertinę byloje pateiktus rašytinius įrodymus, dalyvaujančių byloje asmenų procesiniuose dokumentuose nurodytas ir teismo posėdžių metu paašškintas aplinkybes, pagrįstai pripažino, jog viso žemės sklypo (*duomenys neskelbtini*), esančio (*duomenys neskelbtini*), kaip turinio vieneto pardavimas būtų ekonomiškai naudingesnis nei jo realizavimas dalimis. Žemės sklypo bendraturčių V. Z. ir R. Z. dalių ir naudojimosi tvarkos nustatymas yra netikslingas, ekonomiškai nenaudingas, nes, pardavus įkeistą turtą (gyvenamąjį namą ir žemės sklypą), pirmiausia tenkinami hipotekos kreditoriaus, šiuo konkrečiu atveju – pareiškėjo, reikalavimai.
17. Suinteresuotas asmuo bankroto administratorė UAB „Štūrus žmogus“ atsiliepimu į suinteresuoto asmens R. Z. kasacinį skundą prašo jį atmesti ir Kauno apygardos teismo 2023 m. vasario 28 d. nutartį palikti nepakeistą. Atsiliepime nurodomi šie argumentai:

Bylą nagrinėję teismai tinkamai nustatė bylos faktines aplinkybes, kad išieškojimo veiksmai iš žemės sklypo (t. y. viso objekto, o ne V. Z. priklausančios dalies) buvo pradėti – paskelbtos varžytynės, tačiau, V. Z. išskėlus fizinio asmens bankroto bylą, buvo pabaigti V. Z. vykdomoji byla perduota fizinio asmens bankroto bylą nagrinėjančiam teismui, o R. Z. vykdomoji byla Nr. 0190/19/01120 tęsiama. Teismai priėmė teisėtus ir faktinėmis bylos aplinkybėmis pagrįstus sprendimus, kadangi išieškojimas iš viso turto buvo faktiškai vykdomas, t. y. buvo paskelbtos viso turto varžytynės.

Teisėjų kolegija

konstatuoja:

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl nekilnojamojo turto realizavimo fizinio asmens bankroto byloje, kai turtas priklauso ne tik bankrutuojančiam asmeniui, bet ir kitam bendraturčiui

18. FABĮ 27 straipsnis reglamentuoja bankrutuojančiam fiziniam asmeniui ar jam kartu su kitais asmenimis bendrosios nuosavybės teise priklausančio turto pardavimo tvarką. Nagrinėjami bylai aktualiai minėto straipsnio 8 dalis (FABĮ 27 straipsnis 2018 m. gegužės 17 d. įstatymu Nr. XIII-1154 papildytas 8 dalimi, įsigaliojo 2018 m. birželio 26 d.), dėl kurios tinkamo aiškinimo kilo ginčas ir kuri nustato, kad kai parduodamas keliems asmenims bendrosios nuosavybės teise priklausančias turtas, tačiau ne visiems bendraturčiams iškelta bankroto byla ir antstolis išieškojimą iš bendraturčių, kuriems nėra iškelta bankroto byla, yra nukreipęs į šį turtą, teismas bendraturčio ar kreditoriaus prašymu, gavęs visų bendraturčių sutikimą, gali leisti bankroto administratoriui arba antstoliui parduoti visą turtą, jeigu toks turto pardavimas tikėtinai leistų už jį gauti didesnę kainą negu turto pardavimas dalimis. Už turtą gautos lėšos paskirstomos proporcingai pagal bendraturčiams priklausančias turto dalis.
19. *Siekiant atskleisti FABĮ 27 straipsnio 8 dalies esmę, ši nuostata turi būti aiškinama sistemškai su FABĮ 1 straipsnio 1 dalimi, apibrėžiančia fizinio asmens bankroto įstatymo tikslus, be to, jos prasme atskleisti taip pat yra reikšmingi įstatymo leidėjo ketinimai, nustatomi, inter alia (be kita ko), naudojant ir įstatymo traukų paruošimo (parengiamąjį medžiagą). Iš įstatymo, kuriuo FABĮ 27 straipsnis papildytas 8 dalimi, aiškinamojo rašto matyti, jog šia nuostata buvo siekiama teisinio aiškumo, t. y. kad būtų įstatymo lygmeniu nustatyta galimybė bendraturčių, tarp kurių ne visi bankrutuoja, turtą, siekiant ekonomiškumo, bendraturčio ar kreditoriaus prašymu parduoti kaip vientisą objektą (tais atvejais, kai toks pardavimas leidžia tikėtis didesnės kainos ir kai pagal kelių bendraturčių prievolės išieškojimas yra nukreiptas į bendrą turtą). Įvertinus tai, kad kiekvienu atveju bendro turto kaip vientiso turinio objekto pardavimo tikslingumas turi būti vertinamas individualiai, buvo nustatyta, jog bendraturčių bendras turtas kaip vientisas objektas gali būti parduodamas tik teismo leidimu, įvardijant, ar bankroto administratorius, ar antstolis turi turtą parduoti.*
20. *Aiškinamajame rašte nurodyta ir tai, kad kitais atvejais, t. y. kai yra nebankrutuojančių bendraturčių, iš kurių išieškojimo iš šio turto nevykdo ir antstolis, bendraturčių turtas kaip vienetą gali būti parduodamas tik gavus nebankrutuojančių bendraturčių sutikimą dėl viso turto pardavimo (žr. Lietuvos Respublikos fizinio asmens bankroto įstatymo Nr. XI-2000 1, 3, 5, 6, 7, 8, 9, 12, 27, 29, 31 straipsnių ir priedo pakeitimo įstatymo aiškinamąjį raštą).*
21. Kasacinis teismas, aiškindamas FABĮ 27 straipsnio 8 dalies normą, nurodė, kad tuo atveju, kai vienas, keli ar visi skolininkai, į kurių bendrosios nuosavybės teise valdomą hipoteką įkeistą turtą yra nukreiptas skolų išieškojimas FABĮ ir CPK nustatyta tvarka, nesutinka parduoti bendrosios nuosavybės teise valdomo turto kaip turinio vieneto, teismas turi aiškintis nesutikimo aplinkybes (priežastis) ir pagal bylos duomenis spręsti dėl galimybės parduoti turtą kaip turinį vienetą brangiau nei parduodant jį dalimis. Nustatęs, kad turtas pagal bylos duomenis gali būti brangiau parduotas kaip vientisas objektas, o atsisakymas jį parduoti tokiu būdu yra savitiksli, neatitinkantis siekio realizuoti turtą kuo pakankesnėmis sąlygomis, patenkinti kuo daugiau kreditorių reikalavimų, ir neužtikrinantis suinteresuotų asmenų (kreditoriaus, bankrutuojančio asmens ir nebankrutuojančio skolininko bendraturčio) interesų pusiausvyros, teismas turi diskreciškai leisti jį parduoti kaip turinį vienetą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gegužės 2 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-128-219/2019, 38 punktas).
22. *Be to, kasacinis teismas yra nurodęs, jog iš aptartos FABĮ 27 straipsnio 8 dalies, įstatymų leidėjo tikslų bei kasacinio teismo praktikos matyti, jog būtina atiboti dviejų tipų situacijas. Pirmą, atvejus, kai parduodamas keliems asmenims bendrosios nuosavybės teise priklausančias turtas, tačiau ne visiems bendraturčiams iškelta bankroto byla ir antstolis išieškojimą iš bendraturčių, kuriems nėra iškelta bankroto byla, yra nukreipęs į šį turtą. Tokiu atveju teismas bendraturčio ar kreditoriaus prašymu, gavęs visų bendraturčių sutikimą, gali leisti bankroto administratoriui arba antstoliui parduoti visą turtą, jeigu toks turto pardavimas tikėtinai leistų už jį gauti didesnę kainą negu turto pardavimas dalimis. Būtent šią situaciją ir reguliuoja FABĮ 27 straipsnio 8 dalis. Antra, atvejus, kai yra siekiama parduoti turtą, kuris priklauso ir nebankrutuojančiam bendraturčiui, tačiau jo atvilgiu antstolio atliekami išieškojimo veiksmai iš šio turto nėra vykdomi. Šiai situacijai FABĮ 27 straipsnio 8 dalis nėra taikoma, todėl, užtikrinant nuosavybės teisių apsaugą, bendraturčių turtas kaip vienetą tokiais atvejais gali būti parduodamas tik gavus nebankrutuojančių bendraturčių sutikimą parduoti visą turtą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-316-313/2020, 24 punktas).*
23. *FABĮ 27 straipsnio 8 dalyje minimas teismo leidimas bankroto administratoriui arba antstoliui parduoti visą turtą kaip turinį vienetą, jeigu toks turto pardavimas tikėtinai leistų už jį gauti didesnę kainą negu turto pardavimas dalimis, gali būti duodamas tik tokiu atveju, jeigu antstolis išieškojimą iš bendraturčių, kuriems nėra iškelta bankroto byla, yra nukreipęs į šį turtą. Esant šiai sąlygai atsiranda teisinės prielaidos taikyti FABĮ 27 straipsnio 8 dalį bei spręsti dėl teismo leidimo davimo pagrįstumo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2020 m. lapkričio 25 d. nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-316-313/2020, 24 punktas).*
24. Taigi, atsižvelgdamą į anksčiau aptartą FABĮ 27 straipsnio 8 dalies normos formuojamą aiškinimo praktiką, teisėjų kolegija konstatuoja, kad teismo leidimu nemokomo administratoriaus ar antstolio gali būti parduodamas bankrutuojančiam asmeniui ir trečiajam asmeniui bendrosios nuosavybės teise priklausančias turtas, kai trečiajam asmeniui nėra iškelta bankroto byla, kai (i) yra vykdomas išieškojimas iš kito nebankrutuojančio bendraturčio; (ii) kito nebankrutuojančio asmens skolų išieškojimas yra nukreiptas būtent į turtą, bendrosios nuosavybės teise priklausančią kartu su bankrutuojančiu asmeniu; (iii) toks turto pardavimas tikėtinai leistų už jį gauti didesnę kainą negu jo pardavimas dalimis; yra gautas bendraturčio pritarimas dėl tokio pardavimo arba ir nesant jo pritarimui, jeigu nesutikimas nėra pagrįstas. Tuo tarpu jeigu nebankrutuojančio bendraturčio skolų išieškojimas nėra nukreiptas į bendrosios nuosavybės teise su bankrutuojančiu asmeniu priklausančią turtą, viso turto kaip vientiso objekto pardavimas galimas tik esant nebankrutuojančio bendraturčio sutikimui, o jo nesant viso turto kaip turinio vieneto pardavimas nėra galimas. Teisėjų kolegija pažymi, kad, susiklosčius pastarajai situacijai, taikytina FABĮ 27 straipsnio 7 dalies norma, pagal kurią turi būti nustatoma bankrutuojančio fizinio asmens bendrame su kitais bendraturčiais dalis ir parduodama FABĮ nustatyta tvarka.
25. Toks aiškinimas parentas nuosavybės nelyčiamumo principu ir tuo, kad tik turto savininkas gali disponuoti jam priklausančiu turtu, išskyrus įstatymo įtvirtintus išimtinis atvejus. Tik kai abiejų bendraturčių skolų išieškojimas priverstinė tvarka yra nukreiptas į bendrą turtą ir turto savininkai negali savarankiškai jį disponuoti, turtas gali būti parduodamas kaip vienas objektas be bendraturčių sutikimo, nes tokiu atveju gali būti gaunama didesnė suma, o tai labiausiai atitinka tiek turto savininkų skolininkų, tiek jų kreditorių interesus.
26. Nagrinėjami atvejai yra nagrinėję teismai nustatė, kad antstolio vykdomas skolų išieškojimas iš R. Z., taip pat pripažino, kad viso turto pardavimas leis turtą parduoti brangiau. Nustatė ir tai, kad R. Z. skolų išieškojimas buvo nukreiptas į bendrą turtą. Tačiau iš teismų procesiniuose sprendimuose nurodytų motyvų neišaiškėja, ar šiuo metu R. Z. skolų išieškojimas yra nukreiptas į bendrą su V. Z. turtą, jeigu ne – kokių pagrindų jis užbaigtas ar nutrauktas. Teismai netyrė, ar vykdomojoje byloje antstolio vykdytas išieškojimas iš V. Z., perduotas į bankroto bylą, toliau buvo tęsiamas iš R. Z. priklausančios turto dalies, koks vykdomosios bylos statusas šia apimtimi yra šiuo metu.
27. Taigi, teismų nėra aiškiai nustatyta, kad R. Z. skolų išieškojimas šiuo metu yra nukreiptas į ginčo turtą, dėl to bylą nagrinėję teismai netinkamai aiškino FABĮ 27 straipsnio 8 dalį ir nukrypė nuo kasacinio teismo formuojamo šios normos aiškinimo. Todėl Kauno apygardos teismo 2023 m. vasario 28 d. nutartis naikintina ir byla perduotina iš naujo nagrinėti apeliacine tvarka Kauno apygardos teismui. Iš naujo nagrinėjant bylą, būtina iširti ir nustatyti visas pirmiau aptartas FABĮ 27 straipsnio 8 dalies normos taikymui reikšmingas aplinkybes.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

28. Kadangi galutinis sprendimas byloje šioje proceso stadijoje nėra priimamas, klausimą dėl bylinėjimosi išlaidų atlyginimo priteisimo sprendžia teismas, kuriam byla perduota nagrinėti iš naujo (CPK 93 straipsnis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 5 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Kauno apygardos teismo 2023 m. vasario 28 d. nutartį panaikinti ir perduoti bylą iš naujo nagrinėti Kauno apygardos teismui.
Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Andžej Maciejevski

Sigita Rudėnaitė

Tikiūnė